

**Відповіді до завдань II етапу
Всеукраїнської учнівської олімпіади з правознавства
2021-2022 навчального року**

10 клас

Завдання I

Задача 1

Вільгельм працював водієм вантажівки на заводі «Точприлад». 25 грудня 2011 року за завданням свого керівництва він поїхав за запчастинами до Києва. Коли він проїжджав однією зі столичних вулиць, несподівано на середину дороги вибігла дівчинка. Прагнучи уникнути наїзду на дитину, Вільгельм скерував вантажівку на тротуар, заподіявши при цьому шкоду автомобілю, який був припаркований біля тротуару, на суму тридцять тисяч грн. Окрім того, він пошкодив автомобіль, яким керував. На ремонт цього автомобіля підприємство витратило п'ять тисяч грн. Суд постановив стягнути на ремонт пошкодженого автомобіля двадцять тисяч грн. з батьків дівчинки та десять тисяч грн. із заводу «Точприлад». Після сплати коштів власнику пошкодженого автомобіля адміністрація заводу «Точприлад» видала наказ про відрахування із зарплати Вільгельма п'ятнадцяти тисяч грн.

Чи правомірним є наказ адміністрації?

Свою відповідь обґрунтуйте.

Відповідь

З умов задачі можна зробити висновок, що Вільгельм діяв у стані крайньої необхідності. Згідно з ч. 2 ст. 1171 ЦКУ, враховуючи обставини, за яких було завдано шкоди у стані крайньої необхідності, суд може покласти обов'язок по її відшкодуванню на особу, в інтересах якої діяла особа, яка завдала шкоди (ущій ситуації обов'язок відшкодування шкоди покладається на батьків дитини) та на особу, яка шкоду заподіяла. Відповідальність особи, яка завдала шкоду, та особи, в інтересах якої були вчинені дії у стані крайньої необхідності, є дольовою. Суми відшкодування, покладені на кожен особу і визначені судом, можуть бути нерівними. Відповідно до ч. 1 ст. 1172 ЦКУ юридична особа відшкодовує шкоду, завдану їй працівником під час виконання ним своїх трудових обов'язків. Тому покладання судом на завод «Точприлад» обов'язку по відшкодування шкоди, завданої Вільгельмом під час виконання ним своїх трудових обов'язків, є цілком правомірним. Оскільки за шкоду, завдану Вільгельмом, заплатив завод, то це означає, що Вільгельм заподіяв шкоду своєму підприємству. Якщо працівник заподіяв майнову шкоду своєму підприємству, то він може бути притягнутий до матеріальної відповідальності. Однак, згідно з ч. 4 ст. 130 КЗпП України на працівника не може бути покладена відповідальність за шкоду, заподіяну в стані крайньої необхідності. До того ж, якби у цій ситуації підприємство і мало б право на притягнення працівника до матеріальної відповідальності, то воно наказом могло б стягнути з нього шкоду, яка не перевищує розміру середньомісячної зарплати (ч. 1 ст. 136 КЗпП України). Отже, наказ адміністрації не є правомірним.

Задача 2

Громадянин Петров В.В., копаючи погріб у себе на земельній ділянці, знайшов горщик із мідними та срібними монетами I тисячоліття до нашої ери які є пам'яткою історії та культури.

Він негайно про знахідку повідомив місцеву поліцію та орган місцевої влади та по їх приїзду передав скарб їм.

Чи має право Петров на винагороду, якщо право власності на цей скарб набуває за законодавством держава і, якщо так, то у якому розмірі?

Відповідь

Цивільний кодекс України:

Стаття 343. Набуття права власності на скарб

1. Скарбом є закопані у землі чи приховані іншим способом гроші, валютні цінності, інші цінні речі, власник яких невідомий або за законом втратив на них право власності.

2. Особа, яка виявила скарб, набуває право власності на нього.

Якщо скарб був прихований у майні, що належить на праві власності іншій особі, особа, яка виявила його, та власник майна, у якому скарб був прихований, набувають у рівних частках право спільної часткової власності на нього.

3. У разі виявлення скарбу особою, яка здійснювала розкопки чи пошук цінностей без згоди на це власника майна, в якому він був прихований, право власності на скарб набуває власник цього майна.

4. У разі виявлення скарбу, що становить культурну цінність відповідно до закону, право власності на нього набуває держава.

Особа, яка виявила такий скарб, має право на одержання від держави винагороди у розмірі до двадцяти відсотків від його вартості на момент виявлення, якщо вона негайно повідомила Національній поліції або органів місцевого самоврядування про скарб і передала його відповідному державному органу або органу місцевого самоврядування.

Якщо скарб, що становить культурну цінність, був виявлений у майні, що належить іншій особі, ця особа, а також особа, яка виявила скарб, мають право на винагороду у розмірі до десяти відсотків від вартості скарбу кожна.

5. Положення цієї статті не поширюються на осіб, які виявили скарб під час розкопок, пошуків, що проводилися відповідно до їхніх трудових або договірних обов'язків.

Згідно Цивільного кодексу України, а саме п. 4 ст. 343 (набуття права власності на скарб) громадянин який виявив скарб, що є пам'яткою історії та культури має право на винагороду у розмірі до 20 % від його вартості на момент виявлення, якщо він негайно повідомив про це поліцію або орган місцевого самоврядування та передав скарб відповідному державному органу або органу місцевого самоврядування.

Задача 3

У ТОВ «Вест» був виданий наказ наступного змісту:

П.1. Направити робітників столярного цеху у відпустку без збереження заробітної плати терміном на 3 місяці у зв'язку з відсутністю сировини.

П. 2. Надати Іванову І. (16 років) щорічну основну відпустку тривалістю 24 календарних дні за відпрацьований рік.

П. 3. Надати Сидоровій В. оплачувану відпустку для догляду за дитиною до досягнення нею двох років й неоплачувану відпустку з двох до чотирьох років.

П. 4. Відмовити в наданні щорічної відпустки Ткаченку та Шевченку у зв'язку з тим, що вони не працюють на підприємстві 11 місяців.

Проаналізуйте зміст наказу та його відповідність чинному законодавству України.

Відповідь

Ці правовідносини регулюються нормами трудового права України (Кодекс законів про працю України).

П. 1. Цей пункт наказу є неправомірним, оскільки КЗпПУ передбачено, що в разі відсутності сировини, працівників може бути переведено зі збереженням заробітної плати, кваліфікації, посади на інше підприємство (установу, організацію) строком до 1 місяця. Тож рішенням про відпустку без збереження заробітної плати терміном на 3 місяці є неправомірним.

П. 2. Іванов І. є неповнолітньою особою, і, згідно з КЗпПУ він має право на щорічну основну відпустку – 31 календарний день, і не за відпрацьований рік, а під час літніх канікул або в інший зручний для нього час. Отже, і цей пункт наказу є неправомірним.

П. 3. За КЗпПУ право на оплачувану відпустку мають матері з дитиною до досягнення нею (дитиною) 3 років. А право на неоплачувану відпустку до досягнення дитиною 6 років. Таким чином, і цей пункт наказу є неправомірним.

П. 4. Відмова в наданні щорічної відпустки Ткаченку та Шевченку у зв'язку з тим, що вони не працюють на підприємстві 11 місяців, теж є неправомірною, бо, згідно з КЗпПУ, відмова в наданні щорічної відпустки може бути, якщо особа не працює на підприємстві 6 місяців. Тож, і цей пункт наказу є неправомірним.

Отже, зміст наказу і всі його пункти не відповідають чинному законодавству.

Кількість балів: 25 б.

Завдання III

1. Укажіть відмінні ознаки між:

– правами людини та правами громадянина.

Орієнтовна відповідь:

– Коло ПГ децю ширше, ніж коло ПЛ.

– ПЛ є поза територіальними, тобто існують незалежно від державного визнання, закріплення в законі і поза зв'язком їх носія з конкретною державою, а ПГ передбачають наявність громадянства, тобто необхідного правового зв'язку особи і держави.

– ПЛ є загально соціальними, тобто належать людині через факт народження як природні, невідчужувані права, тобто не завжди виступають як юридичні категорії (апатриди, біженці не мають статусу громадянства, але мають права людини), а ПГ є спеціально-соціальними (юридичними), тобто

закріплюються у законодавстві і перебувають під захистом держави, громадянином якої є дана особа.

– Реалізація ПП здійснюється у сфері будь-якого громадянського суспільства, де б не знаходилася людина, а реалізація ПГ охоплює сферу відносин індивіда з певною державою.

– Політичними правами наділені майже виключно громадяни, а людина, яка не є громадянином, за деякими винятками, таких прав не має. Наприклад, тільки громадяни мають право голосу на виборах і референдумах, можуть бути членами політичних партій, перебувають на державній службі, військовій службі, службі у правоохоронних органах.

– ПГ значно ширшими є в соціально-економічній сфері, наприклад, тільки громадяни можуть мати у приватній власності земельні ділянки сільськогосподарського призначення.

– Ширшими є ПГ і у сфері працевлаштування. Наприклад, тільки громадяни можуть бути членами екіпажу повітряних суден.

2. Укажіть спільні ознаки між:

– скаргою та заявою

Орієнтовна відповідь:

1. І заява, і скарга є видом звернення громадян.

2. Якщо громадянин не згоден з рішенням прийнятим і по скарзі, і по заяві, то воно може бути оскаржене в суді, хоч по заяві тільки у випадку, якщо рішення порушує права громадян.

3. І заяву, і скаргу громадянин може подавати особисто, хоч скаргу за його уповноваженням-також інша особа.

4. І скарга, і заява можуть бути як усними, так і письмовими, як індивідуальними, так і колективними.

5. І по скарзі, і по заяві уповноваженим органом має бути прийнято рішення, яке доводиться до зацікавлених осіб.

Кількість балів: 1 – 7 б., 2 – 5 б.

Усього – 12 б.

Завдання IV

Дайте відповіді на запитання:

1. Назвіть систему місцевого самоврядування в Україні.

2. Розкрийте зміст закріпленого Конституцією України принципу правового порядку.

3. Назвіть підстави набуття та припинення громадянства України.

Відповіді:

1. Визначте систему місцевого самоврядування в Україні «Про місцеве самоврядування в Україні»

Стаття 5. Система місцевого самоврядування

Система місцевого самоврядування включає:

– територіальну громаду;

– сільську, селищну, міську раду;

– сільського, селищного, міського голову;

– виконавчі органи сільської, селищної, міської ради;

- старосту;
- районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст;
- органи самоорганізації населення.

2. Розкрийте зміст закріпленого Конституцією України принципу правопорядку.

Відповідно до статті 19 Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

3. Громадянство України – це стійкий, необмежений у просторі правовий зв'язок фізичної особи з українською державою. Заснований на юридичному визнанні державою цієї особи громадянином України, унаслідок чого особа і держава набувають взаємних прав і обов'язків в обсязі, передбаченому Конституцією та законами України. Відповідно до закону України «Про громадянство» підставами набуття громадянства України є:

- 1) народження;
- 2) територіальне походження;
- 3) внаслідок прийняття до громадянства;
- 4) внаслідок поновлення у громадянстві;
- 5) внаслідок усиновлення;
- 6) внаслідок встановлення над дитиною опіки чи піклування;
- 7) внаслідок встановлення над особою, визнаною судом недієздатною опіки;
- 8) у зв'язку з перебуванням у громадянстві України одного чи обох батьків дитини;
- 9) внаслідок встановлення батьківства;
- 10) за іншими підставами, передбаченими міжнародними договорами України.

Громадянство України припиняється:

- 1) внаслідок виходу із громадянства за клопотанням громадянина України (вихід дітей віком від 15 до 18 років з громадянства України може відбутися лише за їхньою згодою);
- 2) внаслідок втрати громадянства України:
  - якщо громадянин України після досягнення ним повноліття добровільно набув громадянство іншої держави;
  - якщо іноземець набув громадянство України і не подав документ про припинення іноземного громадянства або декларацію про відмову від нього;
  - якщо іноземець набув громадянство України і скористався правами або виконав обов'язки, які надає чи покладає на нього іноземне громадянство;
  - якщо особа набула громадянства України на підставі подання свідомо неправдивих відомостей чи фальшивих документів;
  - якщо громадянин України без згоди державних органів України добровільно вступив на військову службу, на роботу в службу безпеки,

правоохоронні органи, органи юстиції або органи державної влади чи органи місцевого самоврядування іншої держави.

3) за підставами, передбаченими міжнародними договорами України.

Кількість балів: 9 б.

Завдання V

Заповніть пропуски:

1. До осіб віком від _____ до _____ років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються заходи впливу, передбачені (назвіть ці заходи) _____ цього Кодексу.

Відповідь: До осіб віком від *шістнадцяти до вісімнадцяти* років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються заходи впливу, передбачені статтею 24¹ цього Кодексу.

Стаття 24¹. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх

За вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років можуть бути застосовані такі заходи впливу:

- 1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;
- 2) попередження;
- 3) догана або сувора догана;
- 4) передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

2. Діяння, передбачене частиною першою статті 173 «Булінг (цькування) учасника освітнього процесу», вчинене _____ або _____ особами віком від _____ до _____ років, – тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від _____ до _____ неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або _____ на строк від двадцяти до сорока годин.

Відповідь: Діяння, передбачене частиною першою статті 173 «Булінг (цькування) учасника освітнього процесу», вчинене *малолітніми або неповнолітніми* особами віком від *чотирнадцяти до шістнадцяти* років, – тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від *п'ятдесяти до ста* неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або *громадські роботи* на строк від двадцяти до сорока годин.

3. Всеукраїнський референдум є _____ в Україні, _____ Українським народом, що полягає у прийнятті (затвердженні) громадянами України рішень шляхом _____ у випадках і порядку, встановлених Конституцією України та цим Законом.

Відповідь:

Стаття 1. Поняття всеукраїнського референдуму (Закон України «Про всеукраїнський референдум»)

1. Всеукраїнський референдум є формою безпосередньої демократії в Україні, способом здійснення влади безпосередньо Українським народом, що полягає у прийнятті (затвердженні) громадянами України рішень шляхом

голосування у випадках і порядку, встановлених Конституцією України та цим Законом.

Кількість балів: 15 б.

Завдання VI

1. Визначте елементи правової норми у наступних правових нормах:

А) Повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і яка бажає займатися підприємницькою діяльністю.

Б) Якщо дарувальникові відомо про недоліки речі, що є дарунком, або її особливі властивості, які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна обдаровуваного або інших осіб, він зобов'язаний повідомити про них обдаровуваного.

Дарувальник, якому було відомо про недоліки або особливі властивості подарованої речі і який не повідомив про них обдарованого, – зобов'язаний відшкодувати шкоду завдану майну, та шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю в результаті володіння чи користування дарунком.

В) Особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, повинні повідомити одна одну про стан свого здоров'я.

Приховання тяжкої хвороби, а також хвороби, небезпечної для другого з подружжя, їхніх нащадків, може бути підставою для визнання шлюбу недійсним.

Відповідь:

А) Повна цивільна дієздатність може бути надана (*диспозиція*) фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і яка бажає займатися підприємницькою діяльністю (*гіпотеза*)

Б) Якщо дарувальникові відомо про недоліки речі, що є дарунком, або її особливі властивості, які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна обдаровуваного або інших осіб (*початок гіпотези*) він зобов'язаний повідомити про них обдаровуваного (*диспозиція*).

Дарувальник, якому було відомо про недоліки або особливі властивості подарованої речі і який не повідомив про них обдаровуваного (*продовження гіпотези*), зобов'язаний відшкодувати шкоду, завдану майну, та шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю (*санкція*) у результаті володіння чи користування дарунком (*закінчення гіпотези*).

В) Особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу (*початок гіпотези*) повинні повідомити одна одну про стан свого здоров'я (*диспозиція*).

Приховання тяжкої хвороби, а також хвороби, небезпечної для другого з подружжя, інших нащадків (*закінчення гіпотези*), може бути підставою для визнання шлюбу недійсним (*санкція*).

2. У наш час ідуть суперечки між ученими – правознавцями про те, чи можна вважати Європейський Союз федерацією. На думку більшості з них союз має деякі ознаки федерації, а деякі ознаки конфедерації. Виходячи із тих знань, якими ви володієте, спробуйте визначити, федеративні та конфедеративні риси Європейського Союзу.

Орієнтовна відповідь:

Федеративними рисами можна вважати:

1. Наявність єдиної грошової одиниці (хоча і не у всіх державах, які входять до ЄС).
2. Наявність подвійного громадянства (тобто існує не тільки громадянство держав, які входять до ЄС, а й громадянство самого союзу).
3. Суб'єктом міжнародного права є не тільки складові ЄС, а й союз у цілому.
4. Існують наднаціональні органи влади, хоча із обмеженими повноваженнями, зокрема Європарламент, який формується на основі прямих виборів населенням країн-членів співтовариства.

Конфедеративними рисами можна вважати:

1. Кожний член Євросоюзу має право вільного виходу з нього.
  2. Відсутність єдиної податкової системи. Спільний бюджет формується із внесків членів ЄС.
  3. Рішення органів ЄС забезпечуються тільки урядами держав-членів ЄС.
- Кількість балів: 1 – 11 б., 2 – 7 б. Усього – 18 б.

Загальна кількість балів

88 б.